

**Gezond,
Veilig en
Kansrijk
Ontwikkelen**

Voorwoord

Dit manifest biedt een nieuwe en richtinggevende visie op gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen. Het is opgesteld door de gemeente Uithoorn en maatschappelijke partners die betrokken zijn bij het opvoeden en opgroeien van jeugdigen binnen de gemeente. Dit manifest vormt de basis voor een 'gezamenlijke taal' en duurzame werkwijze. De gemeente en de maatschappelijke organisaties stellen zich hierbij vooral op als partners van ouders en jeugdigen.

Waarom deze titel?

Een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling draagt bij aan het welzijn van kinderen en jongeren. Ze krijgen daardoor meer zelfvertrouwen en zelfredzaamheid. Daarnaast helpt het hen bij het ontwikkelen van hun talenten en het vormen van hun persoonlijkheid. Het maakt kinderen en jongeren kritisch, ondernemend en nieuwsgierig. Dit zorgt ervoor dat jeugdigen worden klaargestoomd voor hun deelname aan de maatschappij. Een maatschappij met veel mogelijkheden, maar ook uitdagingen als snelle ontwikkelingen en kansenongelijkheid.

10 leidende principes

Dit manifest roept alle partners op om te werken volgens de 10 leidende principes en daarvoor ook ruimte te bieden in de praktijk. Uiteindelijk gaan de professionals van de organisaties hiermee aan de slag. De partners moeten hun professionals hierin faciliteren en ruimte geven om te innoveren en hen de kans bieden om samen te werken met professionals van andere organisaties.

De belofte

De gemeente Uithoorn en haar maatschappelijke partners verbinden zich in dit manifest aan deze tien leidende principes. We doen wat nodig is om een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling voor jeugdigen mogelijk te maken. Daarbij gaan we uit van de belangen van de jeugdigen. Ieder doet wat nodig is en zoekt daarbij de grenzen van de eigen mogelijkheden op. We houden met elkaar in de gaten of wij op de goede weg zitten.

Aansluiten

Veel partners in Uithoorn hebben met enthousiasme meegewerkt aan dit manifest. Wil je je hierbij aansluiten als organisatie? Je bent van harte welkom!

Over dit manifest: Gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen

De gemeente Uithoorn telde op 1 januari 2022 31.020 inwoners telde, samenlevend in 13.126 huishoudens. Het aantal inwoners is de afgelopen 25 jaar met circa een kwart toegenomen. De gemeente Uithoorn telt 5.019 jeugdigen van 0-15 jaar. De meeste van hen groeien gezond en veilig op in de gemeente Uithoorn. Er is echter een ook een groep voor wie dit niet per se vanzelfsprekend is. In verhouding zijn er in de gemeente iets meer jeugdigen die opgroeien in een eenoudergezin. Het gaat om zo'n 1000 jeugdigen. Op het totaal van jeugdigen in Uithoorn is dit 16,2%. Landelijk is dit 16,1%.¹ Een kind uit een eenoudergezin heeft meer kans op problemen tijdens het opgroeien dan een kind uit een tweeoudergezin. Deze slechtere ontwikkelingskansen zijn vaak terug te voeren op de slechte financiële situatie van een flink deel van deze gezinnen. Uit onderzoek blijkt dat in de gemeente Uithoorn ruim 500 kinderen opgroeien in een gezin met een inkomen tot 125% van het sociale minimum.²

De meeste kinderen in de gemeente Uithoorn groeien gezond, veilig en kansrijk op. De gemeente Uithoorn vindt het belangrijk dat dit ook in de toekomst zo blijft, en wil dit realiseren door kansen te vergroten en risico's die deze ontwikkeling in de weg staan, te minimaliseren. De basis hiervoor vormt deze gezamenlijke visie op gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen voor gemeente, ouders, schoolbesturen, kinderopvang en hulpverlenende instellingen in de wijken.

Formuleren van de visie

De gemeente heeft samen met ouders en maatschappelijke partners de leidende principes voor de visie op gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen geformuleerd. Dit manifest is daarvan het resultaat. Wat opviel was de grote betrokkenheid van alle gesprekspartners. Zo goed als alle benaderde personen en organisaties wilden meewerken. Dat zegt iets over de bereidheid tot samenwerking in de gemeente Uithoorn.

Over de leidende principes

De 10 leidende principes bieden beslist geen volledig nieuwe inzichten. De leidende principes bouwen voort op bestaande rechten en wettelijke kaders. In Uithoorn werken we voor een deel al volgens de leidende principes. Toch willen wij met deze leidende principes richting geven aan een nieuwe, duurzaam samenhangende werkwijze, waarin gemeente en maatschappelijke organisaties zich vooral opstellen als partners van ouders en jeugdigen.

Oproep aan partners

Dit manifest roept alle partners op om te gaan werken volgens de 10 leidende principes en daarvoor medewerkers ook ruimte te bieden. Het zijn uiteindelijk de professionals van uiteenlopende organisaties die handen en voeten geven aan de uitvoering ervan. De partners moeten hun professionals hierin faciliteren, en hen de ruimte geven om te innoveren en om samen te werken met professionals van andere organisaties.

Leeswijzer

In dit manifest formuleren we de 10 leidende principes. De principes 1 tot en met 3 vormen de basis van onze visie op gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen. De principes 4 tot en met 8 geven inhoud aan de beoogde aanpak. De principes 9 en 10 gaan over de werkwijze van de professionals. Allereerst lichten we de driedeling van de basis, de aanpak en de professionals toe. Daarna presenteren we de 10 leidende principes met een korte uitleg. De leidende principes hangen nauw met elkaar samen en overlappen elkaar soms gedeeltelijk.

¹ CBS (micro)data, bewerking Nji, 2020

² CBS (micro)data, bewerking Nji, 2019

Toelichting gebruikte termen

- In het manifest gebruiken we regelmatig de term 'basisvoorzieningen in de pedagogische civil society'. Dat zijn voorzieningen die medeopvoeder zijn van jeugdigen: scholen, kinderopvang, vve-voorzieningen en jeugd- en jongerenwerk. Voorzieningen die openstaan voor alle jeugdigen en niet zorg of hulp als oogmerk hebben. Deze basisvoorzieningen vormen samen met informele verbanden en vrijetijds- en levensbeschouwelijke organisaties de pedagogische civil society.
- Als we spreken over onderwijs, doelen we daarmee op onderwijs in brede zin, inclusief passend onderwijs en samenwerkingsverbanden.
- Bij kinderopvang doelen we op zowel kinderdagverblijven (ook voor peuters van ouders voor wie opvang van hun kinderen strikt genomen niet nodig is) als buitenschoolse opvang.
- Als we het hebben over alle jeugd, gebruiken we de term jeugdigen. Voor jeugd in de basisschoolleeftijd (grotendeels tot en met 12 jaar) gebruiken we de aanduiding 'kinderen' en voor oudere jeugd (van 12 tot 16 jaar) 'jongeren'. Als we het hebben over jeugdigen in relatie tot hun ouders, spreken we ook van 'kinderen'.
- Vanwege de leesbaarheid spreken we in dit manifest van 'ouders' waar we 'ouders/verzorgers' bedoelen.

DE BASIS

Idealiter verloopt de gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling van jeugdigen vloeiend. Ouders zijn hiervoor als eerste verantwoordelijk. De gemeente en maatschappelijke partners bieden integrale ondersteuning wanneer de ontwikkeling dreigt te stagneren of stagneert. Jeugdigen hebben hierbij een belangrijke stem. Het gesprek tussen jeugdigen, gemeente en maatschappelijke partners biedt kansen om de factoren die bijdragen aan gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen in Uithoorn te verdiepen en te bevorderen.

Toelichting

We dragen ertoe bij dat jeugdigen zich veilig ontwikkelen in goede fysieke en mentale gezondheid. Hierbij hebben we aandacht voor alle aspecten van hun ontwikkeling, hun fysieke gezondheid, psychosociaal welbevinden en de ontwikkeling van autonomie. De ontwikkeling van jeugdigen vindt plaats in verschillende fasen, van baby tot tiener en (jong)volwassene, met daarbij verschillende ontwikkelingsdoelen en bijbehorende opvoedopgaven (zie tabel 1).

Leeftijd	Belangrijkste leefomgeving	Ontwikkelingsopgaven	Opvoedingsopgaven
-9 maanden tot 2 jaar	Gezin Geboortezorg Kinderopvang	Fysiologische zelfregulatie; veilige gehechtheid; autonomie en individuatie	Bevorderen gezonde zwangerschap; soepele verzorging; sensitief en responsief reageren op gedrag van het kind; letterlijk beschikbaar zijn; structuur bieden; ruimte geven voor exploratie
2-4 jaar	Gezin Kinderopvang	Communicatieve vaardigheden; constructieve omgang met leeftijdsgenootjes; internaliseren van eisen (socialisatie); seksereïdentificatie	Angst voor vreemden, donkerte, geluiden en onbekende situaties; koppigheid; driftbuien; agressie; on gehoorzaamheid; druk gedrag; angst in samenhang met sekse-rol en identiteit; niet-zindelijk zijn
4-12 jaar	Gezin Kinderopvang School Verenigingen Peergroep Internetgroep	Schoolvaardigheden; acceptatie door leeftijdgenoten	Ruzies; concentratieproblemen; laag prestatieniveau; niet naar school willen; gepest worden; incidenteel stelen of vandalisme; ritualistisch gedrag; gameverslaving
12-18 jaar	Gezin School Verenigingen Peergroep Internetgroep Werkkring	Emotionele en praktische zelfstandigheid; omgaan met eigen en andere sekse; ontwikkeling van waardesysteem: persoonlijke identiteit, school, beroep en samenleving	Incidenteel gebruik van alcohol en drugs; gameverslaving; twijfels over identiteit of toekomst; (cyber)pesten; problemen met uiterlijk; problemen met autoriteit; incidenteel spijbelen

Tabel 1: De ontwikkeling van kinderen. Bron: Nji (2013)

Hoewel iedere fase zijn eigen opgaven kent, weten wij dankzij korte lijnen en door samen te werken te voorkomen dat de ontwikkeling van jeugdigen stagneert. Jeugdigen hebben zelf een belangrijke stem. Ouders zijn de eerstverantwoordelijken voor het bevorderen van een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling bij hun kinderen en het stimuleren van talenten en veerkracht. Ze doen hierbij waar mogelijk een beroep op hun sociale netwerk. Familie, vrienden en burens kunnen een belangrijke bron van informatie en steun zijn voor ouders. Ook kunnen ze bijdragen aan de ontwikkeling van jeugdigen. De basisvoorzieningen in de pedagogische civil society hebben de belangrijke taak om daaraan bij te dragen. Gemeente; scholen; kinderopvang; vve-voorzieningen; jeugd- en jongerenwerk en sport- en cultuur onderhouden korte lijnen en vormen een netwerk voor het bieden van mogelijkheden en steun. Zij werken hiervoor zoveel mogelijk integraal samen (zie punt 1 t/m 3 van de leidende principes).

DE AANPAK

We werken preventief, passen vroegtijdige signalering toe, zijn gericht op talentontwikkeling, bieden een doorgaande lijn en werken integraal samen vanuit gedeelde pedagogische waarden.

Toelichting

Preventie biedt veel mogelijkheden en kansen. We streven naar een stevige verankering van het preventieve aanbod in Uithoorn voor een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling. Het is belangrijk dat preventief aanbod laagdrempelig en vrij toegankelijk is, zodat iedereen er toegang toe heeft. We richten preventie niet alleen op risico's en achterliggende patronen, maar ook op het versterken van veerkracht en de ontwikkeling van talenten. Plaatsen waar jeugdigen en ouders vaak komen bieden goede mogelijkheden om groepsgerichte vormen van preventie aan te bieden. Denk aan de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en scholen.

Het maatschappelijk rendement van het bieden van ondersteuning en zorg aan jeugdigen en/of ouders is relatief hoog bij jonge ouders of in de fase van een zwangerschap. Risico's en problemen zijn dan vaak klein in vergelijking met die op latere leeftijd. Aanstaaende en jonge ouders zijn dan ook een belangrijke doelgroep voor het preventieve aanbod.

Naast het algemeen toegankelijke preventieaanbod moet er ook sprake zijn van gerichte preventie. Hiermee willen we problemen voorkomen die kunnen ontstaan wanneer zich bepaalde risico's voordoen in het opgroeien van jeugdigen (gerichte preventie). Denk hierbij aan echtscheidings- en relatieproblematiek, verstandelijke beperking, psychische of verslavingsproblematiek bij ouders of criminele antecedenten in een gezin.

Naast voorkomen van stagnatie in een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling willen we alle kinderen kansen bieden hun talenten te ontplooien. Kansenongelijkheid wordt voor een groot deel na school bepaald: wordt er thuis voorgelezen, krijgen kinderen hulp bij huiswerk en gaan zij naar sport- of muziekles? Wij willen alle kinderen gelijke kansen geven om hun talenten en creativiteit te ontwikkelen. Dat doen we door een rijk dagarrangement aan te bieden, waarbij opvang, onderwijs, sport en cultuur nauw samenwerken.

Hierbij is aandacht voor een doorgaande lijn gedurende de dag, maar ook tussen de verschillende leeftijdsfasen en daaraan gerelateerde milieus. We zorgen voor een optimale verbinding tussen de verschillende leefomgevingen, waardoor zo veel mogelijk sprake is van één pedagogisch klimaat (zie punt 4 t/m 8 van de leidende principes).

DE PROFESSIONALS

Jeugdigen gedijen erbij als de leefwerelden van thuis, school en de leefomgeving elkaar overlappen. Er dient sprake te zijn van een sterke verbinding tussen de verschillende leefomgevingen. Dit vraagt van professionals om systeemgericht te handelen en interprofessioneel samen te werken.

Toelichting

Naast het gezin heeft ook de bredere omgeving invloed op de ontwikkeling van jeugdigen. Wanneer wij problemen en risico's bij het opgroeien en opvoeden signaleren of verhelpen, moeten wij ook het systeem om de jeugdige heen goed bekijken. Wij vragen van professionals een systeemgerichte blik. Daarmee voorkomen wij dat wij de oorzaken van problemen en de mogelijke oplossingen alleen bij de jeugdige zoeken. Partners die overwegend vanuit een kindgerichte blik werken, zoals scholen, kinderopvang en vve, zijn zich bewust van het belang van systeemgericht kijken. Waar nodig schakelen zij de expertise in van professionals met een systeemgerichte blik en aanpak.

We erkennen dat bij een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling veel partners betrokken zijn. Ieder vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid. Hun onderlinge samenwerking is cruciaal voor het creëren van doorgaande lijnen en goede ondersteuning wanneer dat nodig is. Daarom versterken we de samenwerking tussen professionals, onder meer door kennismaking en uitwisseling te faciliteren. Van de professionals vraagt dit een nieuwsgierige houding om professionals uit andere organisaties te leren kennen. Soms zal dit ook van hen vragen dat zij bestaande beelden loslaten en nieuwe beelden vormen. Alleen op deze wijze komt de samenwerking tot zijn recht.

Het huidige systeem van wet- en regelgeving werkt veelal nog belemmerend voor integraal en interprofessioneel samenwerken. Nog te vaak worden leefomgevingen (onderwijs, opvang, zorg) van elkaar gescheiden. Wij dagen alle partners uit om voortdurend op zoek te gaan naar mogelijkheden voor een integrale benadering (zie punten 9 en 10 van de leidende principes).

De 10 leidende principes

Wij vinden het belangrijk dat jeugdigen zich gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen. En dat deze ontwikkeling vloeiend verloopt. Het verbinden van de belangrijkste leefomgevingen in het leven van jeugdigen draagt hieraan bij. De 10 leidende principes geven inhoud aan de wijze waarop de gemeente en maatschappelijke partners samen met ouders in verbinding willen treden.

De basis: De gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling van jeugdigen verloopt vloeiend. Ouders zijn hiervoor als eerste verantwoordelijk. De gemeente en maatschappelijke partners bieden integrale ondersteuning wanneer de ontwikkeling dreigt te stagneren of stagneert. Jeugdigen hebben een stem. Het gesprek tussen jeugdigen, gemeente en maatschappelijke partners biedt kansen om factoren die bijdragen aan gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen in Uithoorn te verdiepen en bevorderen.

1. Gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen

Wij bevorderen dat jeugdigen zich gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen. Daarbij besteden wij nadrukkelijk aandacht aan het stimuleren van een goede fysieke en mentale gezondheid en de ontwikkeling van talent en veerkracht. Wij luisteren actief naar de jeugdigen zelf.

2. Ouders als eerstverantwoordelijken

Wij zien ouders als de eerstverantwoordelijken voor het bevorderen van een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling bij hun kinderen en het stimuleren van talenten en veerkracht. Ouders doen waar mogelijk een beroep op hun sociale netwerk. Ook de basisvoorzieningen in de pedagogische civil society hebben de belangrijke taak om daaraan bij te dragen. Ouders weten waar zij terecht kunnen met vragen.

3. Pedagogische civil society als integraal netwerk

Gemeente, scholen, kinderopvang, vve-voorzieningen, jeugd- en jongerenwerk en sport en cultuur onderhouden korte lijnen en vormen met elkaar een netwerk voor het bieden van mogelijkheden en kansen en indien nodig het zijn van een ondersteunend vangnet. Hiervoor werken zij zo veel mogelijk integraal samen.

De aanpak: We werken preventief, passen vroegtijdige signalering toe, zijn gericht op talentontwikkeling, bieden een doorgaande lijn en werken integraal samen vanuit gedeelde pedagogische waarden.

4. Integraal samenwerken

Voor het bieden van een doorgaande lijn in de ontwikkeling van jeugdigen zijn korte lijnen en gedeelde pedagogische waarden tussen organisaties en medewerkers van belang. In de praktijk zien wij dat integrale huisvesting (kindcentra) en het bieden van gezamenlijke dagarrangementen bijdraagt aan het bieden van een doorgaande lijn en integraal samenwerken. Dit vraagt van organisaties en professionals om elkaar op te zoeken, elkaar te leren kennen en elkaar erbij te betrekken.

5. Preventief & vroegtijdige signalering

Voorzieningen die voor alle bewoners van de gemeente Uithoorn beschikbaar zijn versterken de veerkracht van jeugdigen en ouders. Daarnaast zorgen we voor een gericht preventief aanbod voor jeugdigen en ouders die specifieke problemen hebben of risico's lopen, op verschillende leefgebieden. We zetten ondersteuning in na vroegtijdige signalering. Daarmee voorkomen we dat problemen en risico's in een latere fase escaleren. Professionals van basisvoorzieningen in de pedagogische civil society gaan met ouders in gesprek over hulp en ondersteuning die niet alleen gericht is op problemen en risico's, maar ook op het bieden van perspectief en het voortbouwen op aanwezige kansen, talenten en veerkracht.

6. Talentontwikkeling

Om ervoor te zorgen dat alle jeugdigen in de gemeente Uithoorn zichzelf ten volle kunnen ontplooiën geven wij een voortdurende stimulans aan de brede talentontwikkeling, met aanvullende activiteiten op het gebied van sport, cultuur en sociaal-emotionele ontwikkeling.

7. Doorgaande lijn

Een doorgaande lijn zorgt ervoor dat er weinig energie verloren gaat (voor kind en medewerker) met het schakelen tussen de verschillende leefwerelden. Het gaat om één kind in verschillende leefwerelden. Het kind is 'ondeelbaar' en heeft baat bij eenzelfde klimaat en eenzelfde aanpak in deze verschillende werelden. Dit zorgt voor veiligheid; een kind 'weet waar het aan toe is', waardoor de basis in orde is en het kind kan exploreren en ontwikkelen.

8. Gedeelde pedagogische waarden

Wij streven naar een samenhangende pedagogische aanpak ingevoerd in alle organisaties die actief zijn met jeugd en ouders in de gemeente Uithoorn. Omdat iedere omgeving haar eigen kenmerken heeft, vraagt dit om maatwerk. De Vreedzame wijk wordt gezien als voorbeeld.

De professionals: Systeemgericht en interprofessioneel samenwerken

9. Systeemgericht

Naast het gezin heeft ook de bredere omgeving invloed op de ontwikkeling van jeugdigen. Wanneer we problemen en risico's bij het opgroeien en opvoeden signaleren of verhelpen, moeten we ook het systeem om de jeugdige heen goed bekijken. Daarmee voorkomen we dat we de oorzaken van problemen en de mogelijke oplossingen alleen bij de jeugdige zoeken.

Ook brengen we zo de beschermende factoren en sterke kanten van de jeugdige en het systeem direct in beeld. Als we met een systeemgerichte blik kijken, kunnen we sneller passende hulp verlenen.

10. Interprofessioneel samenwerken

We erkennen dat bij het opvoeden en opgroeien van jeugdigen in de gemeente Uithoorn veel partners betrokken zijn – ieder vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid. Hun onderlinge samenwerking is cruciaal voor een goede ondersteuning. Daarom versterken we de samenwerking tussen professionals, onder meer door kennismaking en uitwisseling te faciliteren. Verschillende professionele invalshoeken komen in de samenwerking tot hun recht. Het resultaat van de samenwerking is daardoor meer dan de som der delen.

